

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aasta lõpuni Emk. 880.- Väljamaale Emk. 1760.-
1. juulini " 380.- " " 760.-

Toimetus: Pikk tän. 15, Tallinnas. Talitus: Lai tän. 38, Graafliline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

2. köide.

Tallinnas, 30. juunil 1923.

Nr. 19.

Sisu: Toimetuse kommentaar. J. Marjamaa: Savi- ja lubjatõöstus. Kaubandus-tõöstuskoja seaduse-
elnõu teiste maade seadusandluse valgusel. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tege-
vusest. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 29. juunil 1923.

Eesti-Vene kaubanduskoda. Eesti ja Venemaa vahel kaubanduslise läbikäimise elustamiseks ja edendamiseks ja turgude üle teadete muretsemiseks on Eesti-Vene kaubanduskoja asutamise päevakorrale võetud. Mõtte ülevõtjaks oli Üleriikline Kaupmeeste Liit; see mõte leidis poolehoidu ka Tallinna Börse Komitee ja Vabrikantide Ühisuse ringkondadest, nende asutuste esitajate poolt kirjutati ka põhikiri alla ja saadeti neil päevil registreerimiseks rahukogule.

Eesti-Vene kaubanduskoja põhikiri seab kavatsetava koja eesmärgiks oma esitajaid, agenta ja korrespondenta Vene kaubanduskodade, börsede ja Eesti konsulaatide juures pidada, oma esitajate kaudu valitsuse poolt korraldatavatest nõupidamistest Venemaa kaubanduse ja kaubanduslise läbikäimise kui ka krediidi, veotariifide ja tollide asjus osa võtta; majanduspoliitiliste küsimuste harutamiseks koosolekuid, kongressa jne. toime panna ja vastavat kirjandust välja anda; alalist informatsiooni-bürood Venemaa kaubandusliste olude kohta asutada jne.

Mainitud koyal, nagu teistelgi sellelaadistel asutustel, oleks kõik juriidilise isiku õigused. Tema liikmeteks võiksid olla kõik isikud, kes kaubanduslisel alal tegevad. Liikmeteks-korrespondentideks võivad olla kõik isikud, keda koja juhatus selleks kutsub. Koja juhatuse alaline asupaik oleks Tallinn.

Oma ainelise jõu saaks koda liikme-
maksudest.

Praegusel korral, kus Venemaa majandusline seisukord selgimata ja tema ostu-
jõud nõrk, on mainitud koyal küll rohkem

teoreetiline kui praktiline tähtsus. Kuid Eesti äriühingud tuleb selle vastu valmis olla, kui Venemaa majandusline seisukord laheneb, et seal Eesti saadustele soodsat turgu leida ja kindlustada. Kavatsetav kaubanduskoda peaks selleks kaasa aitama.

**Keskmise puhtakasu normid – maksu-
ametkonna saladuseks!**

Hiljuti pööras Ü. K. Liidu juhatus märgukirjaga rahaministeeriumi poole palvega, et äride keskmiste puhtakasu protsentide normid „Riigi Teatajas“ saaksid avaldud. Oma palvet põhjendas Liidu juhatus sellega, et iga aasta keskmised Liidu puhtakasu protsendid kindlaks määratakse, mille põhjal ka äridelt nõndanimetud puhtakasu maksu võetakse. Otsekoheste maksude peakomitee poolt kinnitud puhtakasu protsentide normid ei kuulu edasikaebtuse alla. Nii on neil normidel sundusliku määruse iseloom, mida maksukomisjonid muuta ei või ja mille peale edasikaebtust ei lubata. Elementaarse õiguse mõiste järgi võib ainult neil määrustel sunduslik iseloom olla, mis seaduslikus korras välja on kuulutatud.

Nüüd on Liidu juhatus rahaministeeriumilt vastuse saanud, milles ministeerium teatab, et „keskmiste puhtakasu protsentide klassifikatsiooni tabel kuulub maksuametkonna sisemise asjaajamise materjaalide ja abinõude hulka, mis vastuvaidlemise aineks maksurite poolt olla ei või“, ja sellepärast ei leia rahaministeerium võimaliku olevat seda avaldada. –

Nii siis: maksustamise protsendid on maksjate ees saladuseks!

Selle rahaministeeriumi seletuse juriidilist külge valgustame järgmises numbris.

Savi- ja lubjatööstus.

Eestis on väga mitmesugust savi maapinnast leida ja savi kasutamine, kui tooresaine mitmesuguste ehitusmaterjalide ja majapidamises tarvitataivate nõude valmistamiseks, on vanal ajal juba tuntud. Leidub elumajasid ja muid hooneid, millede alusmüüride ja seinte ehitamiseks ainult savi on tarvitud. Savi- ja liivasegust on valmistatud hoonete ehitamiseks telliskiva, hoonete katuste tegemiseks katusekiva, põldude kuivatamiseks torusi, majapidamise tarbeks lihtsamaid söögi- ja jooginõusi ning aianduse tarveteks potte ja vaase.

Savi, kui tooresmaterjal, on kõige rohkem tarvitamist leidnud telliskivitööstuses. Enne ilmasõda tegutsesid Eestis 150 telliskivivabrikut, millised ühes aastas ca 30.000.000 telliskivi valmistasid. Suurem osa toodangust tarvitati siseturul mitmesuguste ehituste juures ära, kuna ligikaudu 10.000.000 telliskivi välisurgudele, nagu Soome, Peterburi ja Lätimaale saadeti. Neis vabrikutes leidsid umbes 700 töölist tööd. Kui 1914. aastal ilmasõda lahti puhkes, siis oli osa vabrikuid tööliste mobiliseerimise tõttu sunnitud seisma jääma, kuna teised ajajookul ehitustööde lõpetamise, kütteinete puuduse ja üldiste segaste olude tõttu nendele järgnesid. Eesti vabadussõja lõppemisel algasid osa vabrikutes vähemal määral tööd ja viimaste paari aasta jooksul on tööle hakkanud vabrikute arv juba 50 peale tõusnud. Kõikide märkide järele otsustades tõuseb nende arv veelgi, sest ehitustööstuses on tugevat tõusu märgata.

Telliskivivabrikud on asunud kohtadesse, kuhu võimalikult kergem on ühendusteede kaudu juure pääseda, kus telliskivide valmistamiseks tarvisminev tooresmaterjal, sama ka kütteaine, savi, liiv ja puud koha peal saadaval. Nende asutajateks ja omanikudeks olid enne 1919. a. suuremalt jaolt mõisnikud, kellel suured maatükid käes ja kus ülemalnimetud toores- ja kütteinete saavutamine kindlustud. Suurema osa vabrikute sisseseade on ühetüübiline, sama kui vabrikus tarvitataav tööviis. Savi saavutakse käsitsi, sama sünnib tema segamine liivaga. Savi sõtkumine ja valamisse vormimine telliskivideks sünnib kas käsitsi ehk jälle hobusejõul ümberaetava pressi abil. Kivide põleta-

mine sünnib harilikult liht põletamisahjudes, milliste kütmiseks puid tarvitakse. Kirjeldud sisseseadest ja töötamisviisist erinevad viimasel ajal juureehitud ehk kapitalaalselt parandud vabrikud, millede on püütud tööd võimalikult mehaniseerida ja kivide põletamiseks tarvitada kambritega „Hoffmann'i“ süsteemilisi ringahjusid ning kütteinena võimalikult odavamaid aineid, nagu turvast, kändusi j.m. Suuremate ja moodsate vabrikute juures on veel, nagu ülemalpool tähendasin, eriosakonnad katusekivide, ahjupottide, põllukuivatustorude ja ja lillepottide valmistamiseks sisse seatud.

Üksikutest telliskivivabrikutes vääriavad tähelepanu järgmised:

A./S. „Loksa tehased“.

Loksa telliskivivabrik asub samanimelises külas, Kõnnu vallas, Harju maakonnas. Asutud on ta 1874. a. tolleaegse mõisaomaniku krahv Stenbocki poolt; kuna ta 1922. a. A./S. „Loksa tehased“ poolt omandati, millise seltsi põhikapitaal 15.000.000 Emk. Varemalt valmistas vabrik käsiviisil telliskiva, kuid 1900. a. võeti vabriku tehniline täiendamine ette ja sellest ajast peale on vabriku sisseseadet pea iga aasta, välja arvatud sõja ja revolutsiooni aeg, täiendud. Käesoleval ajal oleks vabriku sisseseadest nimetamisväärt: 3 telliskivipressi, 1 põllutorude ja katusekividepress, esimesed „F. L. Smidth, Kopenhagen“ ja viimane „Schlickeysen“ süsteemilised. Põletamisahjusi on 4 ringahu Hoffmann'i süsteemi. Jõujaamas on 2 aurujõulist masinat kogujõuga 160 h. j. peale selle alalise voolu elektridünamo 9 h. j. Peale telliskivide-, põllutorude ja katusekivide osakondade on vabrikul veel saeveski ja luku-sepatöökoda. Saeveski saab liikumapanevat jõudu vabriku jõujaamast ja töötab kahe „Kirchner'i“ süsteemilise raamiga.

1913/14. a. leidsid ettevõttes 200 töölist tööd ja aastane toodang oli 6.000.000 telliskivi. Tol ajal oli vabriku toodangu suurimaks turuks Soome, nüüd saadab aga vabrik omad saadused Tallinna turule, sest tal pole veel võimalik olnud välisurgudega sidet luua.

Vabriku toodangu ja tööliste arvu üle enne sõda ja viimastel aastatel annab allmalolev tabel pildi:

Toodang:	1913/14. a.	1919. a.	1920. a.	1921. a.	1922. a.
Telliskiva . . .	6 milj. tk.	1,5 milj. tk.	1,5 milj. tk.	3 milj. tk.	4 milj. tk.
Tööliste arv . . .	200 töölist.	80 töölist.	80 töölist.	120 töölist.	175 töölist.

Kütteainena tarvitas vabrik enne sõda kivisütt, mille ta peaaesjalikult Inglismaalt sai. Nüüd on kivisõe asemel puud tarvitusele võetud ja nende tarvidus on ümarguselt 1000 kantsülda aastas. Sama on toodangu liikidest põllutorude valmistamine välja jäetud ning ahjuvoodrit ja kiilukujulisi kiva valmistama hakatud; viimaseid kiva tarvitakse peaaesjalikult mitmesuguste võlvide ja korstnate ehitamiseks. Saaduste turule saatmiseks ja muu ühenduspdamiseks on vabrikul oma sadam mererannas ja tarvilised veesõidu abinõud.

Sindi auru-telliskivivabrik.

Asutud 1898. a. Sindi mõisa omaniku Stael-Holstein'i poolt. Vabrik asub Sindi mõisas 8 kilom. Pärnust; viimasega on vabrik veetee kaudu Pärnu jõe mõõda ühenduses. Vabrikul on 70 h. j. lokomobiil jõuandjaks. Tehniliselt on vabrik 2 telliskivi-, 1 katusekivi- ja 2 torupressiga varustud. Poolvalmis saaduste põletamiseks on „Hofmann'i“ süsteem. 2 ringahju à 18 kambriga ja 1 liht väljaahi. Vabrikul on 20 dess. maa-ala tooresmaterjaali saavutamiseks kasutada. Enne sõda leidsid vabrikus 200 töölisi tööd ja aastane kogutoodang oli 5 milj. tk. telliskiva, millede mõõt: $10 \times 4^{3/4} \times 2^{1/2}$ tolli; 150.000 tk. põllutorusi ja 1 milj. tk. katusekiva. Sõja ajal 1914. a. jäi vabrik tööliste ja turu puuduse tagajärjel seisma ja sõja kestvuse ajal rüüstati vabriku sisseseade ning hooned taganevate vägede poolt põhjalikult ära. 1921. a. omandas vabriku O./Ü. „K. Laussen & Ko.“, kes peale vabriku sisseseade uuendamise ja parandustööde lõppu vabriku samal aastal käima pani. 1922. a. oli vabrikus 30 töölisi tööl ja valmistati 1 milj. telliskivi, kuna 1923. a. juba 4 milj. telliskivi loodetakse valmistada. Kütteks tarvitakse puid, kände ja turvast igal aastal 900 kantsülda.

„Valtu telliskivivabrik.

Asutud 1898. a. ja asub 1 kilom. „Hermeti“ jaamast, Harju maak. Omanikkudeks on V. & T. Pihlak. Vabrik on riigi kitsarööpalise raudteega eriraudteeharu kaudu ühendud. Jõuandjaks – lokomobiilid kogujõuga 90 h. j., millist jõudu presside ja segajate käimapanemiseks kasutakse. Telliskivide põletamiseks on 1 „Hofmann'i“ süsteemiline ringahi. Normaallajal oli vabrikul 70 töölisi ja tema toodang ühes aastas 3,5 milj. tellis- ja 50 tuh. katu-

sekivi. 1921/22. a. valmistati 1,2 milj. katusekivi, kuna 1923. a. ehitustööde elavnemise puhul vabriku toodangu hulka normaallaja kõrgusele loodetakse tõsta.

„Ilmatsalu“ telliskivivabrik.

Asub Tähtvere vallas, Tartu maakonnas, tema omanikuks O.-ü. „Ilmatsalu telliskivivabrik,“ kelle põhikapitaal 700.000 mrk. Vabrikul on 55 h. j. aurumasin jõuandjaks ja telliskivide põletamiseks 14 kambriga „Hofmann'i“ süsteemiline ringahi. Normaall ajal valmistab vabrik 2,5 milj. telliskivi ja temas leidsid 55 tööl. tööd. Peale telliskivide valmistati veel 300 tuhat katusekivi ja põllutoru. Kütteks tarvitab vabrik 100 tuhat pd. turvast aastas.

Peale kirjeldatute telliskivivabrikute on veel tähelpanuväärt:

„Vanaaseme“ telliskivivabrik Vor-buse vallas, Tartumaal.

Asutud 1912. a. Omanikkudeks vennad Veski & Kaarna. Vabrikul on 25 h. j. jõujaam; „Hofmann'i“ süsteemiline ringahi. Normaall töövoimega töötades leidub seal 45 töölisele tööd. Aastane toodang on 1 milj. telliskivi.

J. Meyer'i telliskivivabrik, Valgas.

Asutud 1908. a. Omanik J. Meyer. Jõujaamas 35 h. j. lokomobiil; „Hofmann'i“ süsteemiline 16 kambriga ringahi. Normaall ajal oli töölisi 50 in ja valmistab 2 milj. telliskivi. Aastane küttestarvidus 400 kantsülda puid ehk 36 tuhat pd. kivisütt.

A. Freundlich'i telliskivivabrik, Kuresaares.

Asutud 1880. a. Omanikud A. Freundlich'i pärijad. Valmistusvõime ühes aastas 100 tuhat tellis- ja 20 tuhat katusekivi ning 10 tuhat ahjupotti.

Tõstamaa telliskivivabrik, Pärnumaal.

Omanik Tõstamaa tööstusühisus põhikapitaaliga 2 milj. mrk. Vabrik valmistab veejõuga aastas 500 tuhat telliskivi. Põletusahi on lihtne võlvidega.

Pärnu telliskivivabrik, Pärnus.

Asutud 1898. a. Omanik J. Kracht. Põletamiseks on 2 lihtsat võlvidega ahju. Normaall ajal oli töölisi 25 in. ja aastane toodang 350 tuhat tellis- ja 15 tuhat katusekivi ning 25 tuhat ahjupotti. Kütteks tarvitab turvast puudega segatult.

„Samuli“ telliskivivabrik, Viljandi vallas, samanimelises maakonnas.

Asutud 1880. a. Omanik Viljandi linatööstuse ühisus põhikapitaaliga 1 milj. mrk. Põletamiseks 1 „Hofmanni“ süsteemiline 12 kambriga ringahi. Jõuandjaks 14 h. j. lokomobiil. Aastane toodang 500 tuhat telliskivi. Kütteks tarvitab puid turbaga segatult 150 kantsülda aastas.

Võsu telliskivivabrik, Palmse mõisas, Viru maakonnas.

Asutud 1895. a. Omanikud G. Pahlen'i pärijad. Kivide valmistamiseks 4 käsipressi ja põletamiseks 1 „Hofmanni“ süsteemiline 14 kambriga ringahi. Aastane toodang 1 miljon telliskivi.

Joala telliskivivabrik, Joala mõisas, Narva lähedal.

Asutud 1882. a. Omanik A. S. Kreenholmi puuvillavabrik põhikapitaaliga 12 miljoni marka. Jõujaamas 30 h. j. aurumasin. Kivide valmistamiseks „Schlickeysen'i“ süsteemiline kivipress ja põletamiseks 1 „Hofmanni“ süsteemiline 16 kambriga ringahi. Aastane toodang 2 milj. telliskivi. Vabrikus leiab 150 töötl. tööd. Kütteks tarvitakse turvast puudega segatult.

Paide telliskivivabrik, Paides.

Asutud 1914. a. Omanikuks on o.-ü. „Paide telliskivivabrik“. Jõujaamas 20 h. j. lokomobiil. Kivide valmistamiseks 2 mehaanilist pressi ja põletamiseks „Hofmanni“ süsteemiline ringahi. Täie töövoimega töötades valmistab 2 miljoni tellis- ja 50 tuhat „Hollandi“ katusekivi.

Orgita telliskivivabrik, Haimre vallas, Läänemaal.

Asutud E. Vetter-Rosenthal'i poolt 1894. a. Valmistab käsiviisil 10 töötl. ja põletades 2 lihtsas võlvidega ahjus aastas 250 tuhat telliskivi ja 50 tuhat põllutoru.

Narva telliskivivabrik, Narvas.

Asutud 1898. a. Omanikkudeks M. Pantelejevi pärijad. Jõujaamas 30 h. j. aurumasin. Kivide põletamiseks 1 „Hofmanni“ süsteem. ringahi. Täie töövoimega töötades leiab vabrikus 50 inimest tööd ja aastane toodang 1 milj. telliskivi.

Enne sõda asus ja tegutses Eestis, nagu ülemalpool juba tähendud, 150 telliskivivabrikut. Sõja ja segaste aegade tagajärjel on neist osa hävinenud ja kauemat aega

tegevuseta seisnud, selle tagajärjel on vabrikute arv tuntavalt langenud, nagu seda alamalseisev tabel, milline Kaubandus- tööstusministeeriumi andmetel kokku seatud, näitab:

Maakonnad ühes linnadega.	Telliskivivabrikute arv.	Kogutoodang ühes aastas tuhand. telliskivides.
Harjumaak.	10	7.192,0
Virumaak.	19	2.580,0
Järvamaak.	4	3.100,0
Tartumaak.	19	5.158,0
Viljandimaak.	11	1.668,0
Võrumaak.	16	774,8
Valgamaak.	5	2.339,0
Pärnumaak.	15	6.492,0
Läänemaak.	6	550,0
Saaremaal	10	200,0
K o k k u 115		30.053,8

Märkus: Teated puuduvad Petseri maakonna ja linna kohta.

Viimaste aastate jooksul on aga ehitustööde elavnemise tagajärjel nõudmine telliskivide peale tõusnud ja selle tõttu tegevust alustanud vabrikute arv kunni 50 kerkinud. 1923. a. töötab ehitustööstus veelgi suurened ja nõudmine telliskivide järele tõusta; sama on pärimisi ka välisurgudelt saadud. Nähtavasti pole kaugel aeg, mil kõik vabrikud tööle asuvad.

Tellis- ja katuskivide tööstuse kõrval tegutseb veel savinõude valmistamise tööstus. Nimetud tööstuse-ettevõtted töötavad suuremalt jaolt käsitsi ja varustavad siseturu nõudeid lihtsamate söögi-jooginõude, vaaside ja lillepottide alal; kuid peale sõja lõppu on siin püütud tööstust mehaniseerida ja rohkem rõhku saaduste headuse peale panna. Neist ettevõtetest on nimetamisväär:

A/S. „Savi“ savitööstuse tehas, Tallinnas, Kadaka teel nr. 16.

Tehas on asutud 1920. a. osaühisuse „Savi“ poolt, viimane muudeti hiljem aktsiaseltsiks põhikapitaaliga 15 miljoni marka, kes tehase laiendamise ja täiendamise tööd ette võttis ja need käesoleva 1923. aasta jooksul lõpetada loodab. Uus vabrikahoone on 400 kantsüllalise õhumahutusega. Jõujaamas on 35 h. j. imevgaasi-mootor. Savi purustamine, segamine jne. sünnib mehaanilisel teel. Saaduste põletamine sünnib poolring pika leegiga ahjus. Tehases

leidub 100 töölisele tööd. Tehas suudab aastas 25 milj. mrk. väärtuses mitmesuguseid savitööstuse toodeid, milledest esimesel kohal ahjukivid ja potid, kausid, kannud, lillepotid jne. valmistada.

Savitööstuse tehas „Vennad Tiimann“, Siimustil, Viljandimaal.

Tehas on 1886. a. asutud. Asub „Siimusti“ talus, Kurista vallas, 5 kilom. Jõgeva jaamast. Kunni 1920. a. töötas tehas 23 tööl., valmistades käsiviisil väärtuslisi valgeid ja värvilisi sõõgi- ja jooginõusi 50 tuhat kuldrubla väärtuses iga aasta. 1920. a. täiendati ja uuendati tehase sisseseadet. Seati üles 8 h. j. aurumasin, 2 uut Prantsuse süsteem. muhvli-ahju jne. 1919. a. valmistas tehas 45.049 tk. mitmesuguseid elektri ja telefoni tarbeasju; 7.200 ahjupotti ja 3 tuhat tulekindlat kivi. 1920. a. oli toodang 100.663 tk. telefoni ja elektri tarbeasju; 15.647 ahjupotti ja 63.153 tk. sõõgi- ja jooginõusi. 1921. a. valmistati telefoni- ja elektritarbeasju 57.800 tk.; tulekindlaid kiva 8.130 tk.; ahjupotte 20.750 tk. ja sõõgi- ja jooginõusi 284.100 tk.

1920 – 1922. a. jooksul on üksikute eriteadlaste ja ettevõtjate poolt Eestis tulekindla savi leidmiseks uurimisi toimetatud, milledest mõned veel lõpetamata. Neist uurimistöödest erineb h-ra P. Matzi uurimine, kes selle lõpule viinud ja Zooru mõisa, Võru maak., piirides 100 dess. maalal tulekindla savi-kihi leidnud. Leitud tulekindla saviga on Saksamaal prohv. Seger'i instituudis üle 200 mitmesuguse katse tehtud ning väga häid tagajärgi saavutud. Leitud savi on väga rasvarikas ja plastiline ning h-ra Matz on leiu tegelikule kasutamisele võtmiseks eeltöösi tegemas. Esiialgu tahab ta savi-, portsellaan- ja kivinõusi valmistada, kuna tulevikus ka tulekindlate ehituste jaoks kiva ning happeid mitte kartvaid laboratooriumi riistu valmistaks. Sellekohane vabrik on sisseseadmisel ja ettevõtja loodab septembrikuul 1923. a. vabriku esimesed tooted juba müügile saata.

Savitööstuse kõrval seisab tähtsal kohal lubjatööstus. See tööstuseharu on väga laialdane ja maal võib pea igas vallas lubjapõletamise ettevõtteid leida. Need ettevõtted jagunevad kahte rühma: lubjavabrikud moodsate põletamisahjudega ja lihtsad lubjahjud. Esimesed on rajatud tööstusettevõtete põhimõtetele ja korralt, nad töötavad pea aasta läbi ning varustavad oma saadustega mitte ainult ümbruskonda, vaid ka kaugemaid tarvitajaid. Lihtsad lubjahjud

erinevad neist aga juba oma iseloomu ja korraldusega, sest nende omanikud pole neid ehitades mitte äri ega teenistuse huvisi silmas pidanud, vaid end majapidamises ja hoonete korrashoidmiseks tarvismineva lubjaga varustada püüdnud. Kaubandus- tööstusministeeriumi teadete põhjal on moodsaid lubjavabrikuid Eestis üldse 7, kuna lihtsaid lubjahjusi 126; viimaste kogutoodang ühes aastas ulatub 170 tuhande pd. peale.

Moodsatest lubjahjudest on tähelpanuväärt:

Lubjavabrik „Simsivart & Ko.“
Tallinnas, Ballasti tän. nr. 28.

Asutud 1912. a. Omanikuks on osaühisus „Simsivart & Ko.“ Vabrikul on põletamiseks 1 „Hofmann'i“ süsteem. 16 kambriga ringahi. Lubjakivi saavutab ta vabriku päralt ja juuresolevast kivimurrust. Normaalsel töövõimega töötades leiab vabrikus 40 in. tööd ja aastas põletakse 120 tuhat pd. lubja, mis suuremalt osalt Tallinna turule läheb. Peale lubjahju on vabriku juures veel ehituskivide murdmise ja hõõveldamise osakond, mis 1913/1914. a. 600 tuhat pd. hõõveldamata ja hõõveldatud kiva, trepiastmeid, müürikiva jm. turule saatis.

Tamsalu lubjavabrik, Järva maak.

Asutud 1914. a. Omanik A. S. „Silva“, Tallinnas, Merepuiestee nr. 17. Lubjapõletamiseks tarvisminev tooresaine – lubjakivi – saavutatakse vabriku juures olevast kivimurrust. Põletamiseks on 3 „Hofmann'i“ süsteem. ringahju. Täie töövõimega töötades leiab vabrikus 250 in. tööd ja ühes aastas suudetakse 3. miljoni pd. lubja põletada, milline suuremalt osalt Tallinna ja Tartu turgudele saadetakse. 1919. a. valmistas vabrik 107.529 pd., 1920. a. – 172.000 pd., 1921. a. – 155.000 pd. ja 1922. a. – 250.000 pd. lubja.

Nagu ülemlalpool tähendud, jäid savitööstuse (tellis- ja katusekivide) tehased sõjaolude tagajärjel kas täiesti seisma ehk töötasid vähesel määral, kuna nad viimastel aastatel ehitustegevuse elavnemise ja välisturgudega ühenduse loomise tõttu jälle elavamalt tööle on hakkanud. Sama on lugu lubjatööstuses, kui 1919. a. lubjavabrikute aastane kogutoodang umbkaudu ainult 200.000 pd. oli, siis on see määr 1922. a. 500.000 pd. peale tõusnud ja tõutab 1923. a. pea normaalaja määrani kerkida.

Jaan Marjamaa.

Kaubandus-tööstuskoja seaduse-eelnõu teiste maade seadusandluse valgusel.

Tallinna Börsekomitee on asjatundjalt poolt järgmise heaksarvamise saanud, mille siin kohal heameelega avaldame:

Maailma kaubanduskodasid võib nende organisatsiooni poolest jaotada kolme rühma:

1. Kaubanduskojad kui vabad organisatsioonid: Inglismaal ja Ameerikas;
2. Kaubanduskojad kui riiklised asutused: Austrias ja Prantsusmaal;
3. Kaubanduskojad kui kaupmeeskonna autonoom omavalitsusasutused poolriiklise, ametiasutuse iseloomuga: Saksamaal.

Eesti kaubandus-tööstuskoja seaduse eelnõu asub täielikult kolmanda grupi seisukohal. Kavandatav koda peab saama autonoomseks huvide esituseks ja omavalitsusasutuseks kaubanduse ja tööstuse jaoks. Sellepärast tuleb eelnõu eestkätt võrrelda just sellekohase Saksa seadusandlusega.

Eelnõu jaguneb järgmisteks osadeks:

1. Koja otstarb ja ülesanded (§§ 1-2).
2. Põhimäärused (§§ 3-8).
3. Valimisõigus ja seesmine korraldus (§§ 9-19).
4. Maksukohustus ja rahaline korraldus (§§ 20-25).

Esimesed kaks osa ei anna põhjust kriitikaks. Veel enam, neid tuleb pidada niivõrd oma ehituse kui vormulatsiooni poolest kõigiti eeskujuliseks. Kolmas ja neljas osa tarvitavad aga veel põhjalikku ümber-töötamist, sest et nad

1. kaubanduskoja organisatsioonile teoreetiliselt vale aluse annavad, mis tegelikus elus kõige raskematele tagajärgedele võivad viia;

2. terve rea küsimusi seadusandliselt lõpulikult tahavad otsustada, mis ainult aja-jooksul koja enese poolt ehk huvitud asutajate organisatsioonide poolt võivad otsustatud saada:

3. rida tähtsaid määrusi ei sisalda, mis, kui põhjanevad, seadusandlikku normeerimist tarvitavad.

Enne, kui nende kolme väite põhjendamisele asume, on tarvis veel ühe küsimuse kohta valgust muretseda, ja nimelt: kaubandus-tööstuskoja rajamine Vene ärimaksu seadusele.

Eelnõu kavatab kaubandus- ja tööstuskoja täielikult vananenud Vene ärimaksuseadusele rajada, millel maksustamise suhtes omad head küljed ei puudu, mis aga kaubanduskoja vundamendiks sugugi ei kõlba.

§ 10-a põhjal on õigus koja valimistest osa võtta kõigil kodanikkudel, kes kaubanduslikeks ehk tööstuslikeks otstarbeks patendi on võtnud (Otsekoheste maksude seadus § 449, lisa; ärimaksuseadus, leht 2-4).

Selle seaduse põhjal ei pea mitte ükski kaupmehed ja töösturid patenti võtma, vaid ka käsitöölised, vanakraamiga kauplejad, turukaupmehed ja rändavad kaupmehed, kes küll kauplemisega (kõige laiemas mõttes) tegemist teevad, kellel aga sisuliselt mitte kaubanduslist ega tööstuslist ettevõtet ei ole.

See vahetegemine kaupmehe ja mitte-kaupmehe vahel tuleb näit. Saksamaal selgesti nähtavale, kuna seal valimisõigus ja maksukohustus kaubanduskoja heaks mitte sellest ära ei olene, kas keegi ärimaksu maksab, vaid kaubandusregistrisse (Handelsregister) kandmisest. Tuleb silmas pidada, et n.n. alamkaupmeeste (Minderkaufleute) sunduslik kaubanduskotta tõmbamine viimasesse ülearuse elemendi sisse toob, teiselt poolt aga neile koja kuludest osavõtmise peale paneb, mille vastu nad kompensatsiooni ei saa, sest et kaubanduskoda ainult suurte majandusküsimustega tegemist teeb, mis väikekaupmehele mingit huvi ei paku.

Sellepärast oleks soovitatav:

1. Kas enne esimesi valimisi Saksamaa eeskujul kaubandusregister sisse seada ja selle põhjal valimisi toimetada;

2. Ehk, kui siiski Vene ärimaksuseaduse alusele tahetakse jääda, siis 4-5 järgu kauplemise patendi ja vastava tööstuspatendi omanikud valimisõigusest ilma jätta ja maksukohustusest vabastada, ehk neid (nagu

Badeni seadus ette näeb) valimisnimekirjadesse kanda ainult isikliku teadaande põhjal.

* * *

Põhjanevad seaduse - eelnõus on §§ 13—19. Nende põhjal jaguneb k.-t.-koda 4 sektsiooni ja nimelt:

suurkaubandus,
kesk- ja väikekaubandus,
suurtööstus,
kesk- ja väiketööstus.

§ 17. põhjal on kõik sektsioonid autonoom. Kui aga mitme sektsiooni huvid teatud küsimusega on ühendid, siis tulevad vastavad sektsioonid ühendada. Teatud üldülised küsimused käivad kõige nelja sektsiooni üldkoosoleku otsustamise alla, kus igal sektsioonil üks hääl on.

Siin tuleb eeskätt põhjanev küsimus vastata, kas peab k.-t.-koda ühtlaseks asutuseks saama, nagu seda kogu ilma kaubanduskodad on, või tuleb ta neljaks iseseisvaks asutuseks ära lõhestada. Pretsedid sarnas lõhestamise mõttes ei ole mulle teatavaks saanud. Baieris ja Sachsenis olid olemas mõnes kohas kaubanduskodade kõrval, mis tööstust ja kaubandust ühendavad, veel käsitööstuskodad, mis mõnel juhtumisel iseseisvate osakondadena olid kaubanduskodade külge liidetud.

Neid selgesti märgitud teid mõõda ei ole seaduse-eelnõu läinud, vaid selle asemel mingisugust keskteed katsunud leida, mis teoreetiliselt selgusetu on, praktiliselt aga pikalistele vaielustele kompetentsi suhtes ja korduvatele töötamisriiketele võib viia.

Kui ühise arutamise ja otsustamise alla ainult § 17, pp. a—h nimetud küsimused käiksid, siis oleks pilt selge ja meil oleks tegevust nelja iseseisva kojaga, mis ainult ühise põhikirja ja ühise eelarvega seotud oleks. § 17 algus ütleb aga, et kõik küsimused, mis üksiku sektsiooni kompetentsi ei kuulu ehk mitut sektsiooni puudutavad, üldkoosoleku otsustamise alla käivad.

See lause on niivõrd täpsusetu, et raske on seaduseandja mõtet ära arvata, seda enam, et vaevalt ühtegi küsimust on, mis kaubanduskodas arutusele tuleks tolli-, maksu-, veoasjanduse, tööaja jne. asjus, mis mitte vähemalt kahe sektsiooni huvisid ei puutuks.

Selles punktis peab igatahes täielik selgus loodama, sest et muidu põhikirjaga loodud huvipiirkondade lohutuse sektsioonide töötamisele mõõdapääsemata raskused ette veeretab, kompetentsivaieluste otsustamine nõukogu poolt lõpmata seisukohavõtmiste põhjust annab ja paratamata töötakistustele viib. Üks kahest, kas tuleb luua ühtlane k.-t.-koda, ehk üksikud täiesti iseseisvad sektsioonid üksteise kõrval.

Terve ilma kogemuste põhjal oleks muidugi soovitatav, et esimene tee valitaks. Ühise kaubanduskoja otstarb on just mitmesuguste rühmahuvide ühtlustamine üheks üldiseks frondiks, kuna aga üksikute sektsioonide iseseisvuse korral sektsioonide poliitika vastolusse võiks sattuda ja sellega koja autoriteeti väljaspool vähendada.

Teatavasti võeti sektsioonide autonoomia seaduse-eelnõusse sisse jaanuaris 1920 ühe ettenähtud rühma nõudmisel, kes oma nõudmist sellega põhjendas, et üksikud tulevatest sektsioonidest enesele juba olla suurepäraselt organiseeritud huviesitused loonud, mis sektsioonide autonoomia korral täielikult kaubanduskoja sektsioonideks võida üle minna. Siin oleks tähendada, et sarnane näit. vabrikantide ühisuse või börsikomitee üleminek k.-t.-koja sektsiooniks väga soovimatu nähtus oleks, sest et neil asutustel teised funktsioonid täita on, mida k.-t.-koda kuidagi oma peale ei saa võtta. Nimetud olgu neist: tööpalgad, kütte- ja tooresaine muretsemine tööstusele, börsi valitsemine ja muud sarnased küsimused, millede kohta kõige paremal juhtumisel ainult mingisugune k.-t.-koja valve mõeldav oleks. Ainult üldised küsimused, nagu toll, maksud, transport jne. läheksid üle k.-t.-koja võimupiirkonda. Neid küsimusi võiks aga ühtlane koda palju paremal viisil üldüldsuse kasuks lahendada, kui siis, kui iga üksik koja sektsioon oma rada läheks.

Peaks aga niisugune, kõigile Lääne-Euroopa põhimõtetele vastav, küsimuse lahendus ometi mitte vastuvõetav olema, siis tuleks igatahes soovitada § 17. esimest poolt maha tõmmata, et mõõdapääsemata raskusi k.-t.-koja tegevusest kõrvaldada, ja niiviisi sektsioonide ühisteks küsimusteks jätta ainult punktides a—h ettenähtud asju.

Juhtumisel, kui paragrahvid, mille vastu praegu vaieldud, alles peaks jääma, tuleb ühtlasi ka rida järgnevaid punkte kriitilise vaatluse alla võtta.

Esiteks tuleb tähendada, et kui jaotus alles peab jääma, siis ta sugugi nõudmistele ei vasta. Pankadel, speditsooniaridel ja tarvitajateühisustel oleks, nende tähtsaid rahvamajanduslisi funktsioone silmas pidades, niisamasugune õigus oma iseseisva sektsiooni asutamiseks, kui seda on näituseks detailkaubandusel. Vene maksuseadusest võetud alustel ühendada neid ärialasid suurkaubandusega on kahtlemata nende alade kahjuks, seda enam, et igal sektsioonil ühepalju liikmeid on ja ainult üks hääl üldkoosolekutel. Siia oleks juure lisada, et näit. Saksa kaubanduskodade seadused kaubanduskoja liikmete jaotuse täiesti lahtiseks jätavad ja neis küsimustes ainuüksi vastavad põhikirjad mõõduandvad on. Kuna meie seaduse-eelnõus ettenähtud põhikirja komisjon väga õnnelikult pariteetlisel alusel on kokku seatud, siis võiks väga hästi selle komisjoni määrata jääda ka liikmete arv üksikutes rühmades.

* * *

§§ 20–23 käsivad maksukohustusi k.-t.-koja vastu. Kõikide nende paragrahvide kohta tuleks tähendada, et nad liig vara detailidesse tungivad, küsimusi otsustavad ja määrusi teevad, mille peale ainult ajajooksul tegelik elu võiks vastust anda.

§ 20 määrab, et maks k.-t.-koja kasuks ei tohi olla üle 4^{0/0} ärimaksust. Täni ei ole ei ligikaudset eelarvet k.-t.-koja jaoks olemas, ega ei ole üldse kindlates joontes

teada, mis ta tegema hakkab. Nimetud protsendimäär paistab sellega täiesti õhust võetud olema. Sarnase protsendi võib kindlaks määrata ainult aastate kogemuse põhjal, mida senini ei ole, esialgu tuleks küll umbkaudsete aastate eelarvete põhjal töötada, mida kõige lihtsam oleks põhikirja komisjoni hooleks jätta.

§ 23 määrab, et sissetulevatest maksudest $\frac{1}{3}$ peaks minema k.-t.-koja heaks ja $\frac{2}{3}$ vastavale sektsioonile. On päris mõistatuslik, missuguste andmete põhjal just sarnase jaotuse juure on seisma jäänud, kuna seaduses keskasutus ja sektsioonid üksteisest üldse veel kindlate piiridega ei ole eraldud ja kõik need küsimused nõukogu ja põhikirja komisjoni otsustada on jäetud. Ka siin peaks küsimus põhikirja komisjoni otsustada jääma, vähemalt esimese aasta jaoks.

Lõpuks olgu tähendud, et seaduse-eelnõus terve rida eeskirju puudub, mis tingimata seadusandlikku korraldust tarvitavad:

1. § 12 puuduvad määrused maksuõuetute kaupmeeste kohta;
2. Eelnõus puuduvad määrused liikmete väljaheitmise kohta (vaata § 17, p. c);
3. Puuduvad tehnilised määrused valimiste läbiviimise kohta (vaata selle vastu väga täielikka Saksa seaduste eeskirju);
4. Puuduvad määrused sundusliku liikmemaksu sissenõudmise kohta.

Bibliograafia.

Dr. O. Lehnich: Währung und Wirtschaft in Polen, Litauen, Lettland und Estland. Mit Kursübersichten und zwei graphischen Darstellungen. Berlin, Verlag von R. L. Prager, 1923. 356 lhk.

Raamat on meie teada esimene, kus katsutakse Vene lääneraiale tekkinud ja senini püsimaäänud uute riikide majanduslisi ja rahaolusid teaduslikult valgustada. Ajaloolise perspektiivi saamiseks on käsitud ajajärk alles liig lühike, sellepärast ka autori otsused tihti peale lühikese ulatusega ja tehtud teinekord ainult mõne kuu kohta käivate statistiliste vaatluste alusel. Peale selle on raamatu suureks puuduseks, et ta nähtavasti peaaesjalikult saksakeelsete kirjandusliste allikate põhjal on kokku seatud. Ainult Poola kohta nimetakse mõnda poolakeelset allikat. Isiklisi kokkupuutumisi nimetud maadega on autoril nähtavasti olnud ainult Berliini vastavate esituste kaudu, mispärast autor tihti olemasolevat materjali ei ole suutnud ära seedida, ja raamat lehekülgede kaupa ainult faktide ja arvude koguks muutub, millel loogi-

line side puudub, iseäranis torkab see silma Poola majanduse ja valuuta-probleemi arutusel, millele autor seal juures kõige rohkem ruumi on pühendanud. Oma uurimise lõpul jõuab ta järgmisele sügavmõttelisele otsusele: „Der Schlüssel zur polnischen Währungsreform liegt daher nunmehr in einem Ausgleich des polnischen Budgets und einer dauernden Gesundung der polnischen Finanzwirtschaft“ – otsus, mis küll iga maa ja iga aja kohta õige tohiks olla, ja millest õieti autor kui aktsioomist omas uurimises välja oleks pidanud minema.

Niisama jääb ka Leedu majanduse ja rahareformi kirjeldus tumedaks. Autor väitab, et Leedu kunagi oma valitsusaparaati rahapressi abil ei ole finantseerinud, mis hästi kokku ei taha sündida selle heameelega, mis Leedu tegelased avaldasid Saksa ostmargavabriku Kovnosse jäämise puhul. Niisama jääb selgusetaks liiti seisukoht Leedu praeguses rahastusteemis.

Õige huvitav on Läti olude kirjeldus ja Kalnini järsu rahareformi tagajärgede analüüs. Seda osa

raamatust, niisama ka Eesti kirjeldust võib (peale mõnede vähemate äparduste) kõige enam kordaläinuks lugeda. Kõigist Balti riikidest peab autor nähtavasti Eesti majandus- ja valuutapolitikat kõige teravamaks ja seepidise majanduslise edenemise peal põhjenuvaks. Need paar lehekülge, mis Eesti majandus- ja valuutapolitikale on pühendatud, on hästi läbi mõeldud ja objektiivselt valgustud.

Õige sümboolikuks jooneks raamatus on, et autor omas tões igal pool piinliku erapooletuse ja objektiivsusega asja juure läheb, ka seal, kus see tal, nagu Poola-Saksa vahekorradade hindamisel, õige raske pidi olema. Igalpool püütakse leida neid seesmisi põhjuseid, mis teatud sammule põhjuseks olid, ka

seal, kus autor neid samme ekslikuks peab. Eesti agrarreformi, näit., peab autor mõõdapääsematuks. Tema kriitilised märkused sel puhul põhjenevad osalt ühekülgse informatsiooni peal, kuid igatahes ei saa neist palja üleoleva käeliiugutusega mõõda minna. Täie õigusega ütleb ta muu seas, et agrarreformi sisuline ja kõigeülgne hindamine ainult aastate pärast võimalik on.

Rajariikide majandusolude ülevaatlikuks fundamendiks võib raamatut igatahes kui erapooletult poolt tulevat soovitada. Väärtsulik on ka lisana toodud asja kohta käiv seadusandline materjal.

N. K.

Kroonika.

Eesti.

Majanduslised teated.

1923. a. aprillikuu sisse- ja väljavedu.

Sissevedu väljaveost 304,5 milj. marka suurem.

	Sissevedu. (milj. Emk.)	Väljavedu. (milj. Emk.)
Tera- ja jahv. villi, kartul ja loomatoit	49,6	2,5
Toiduained ja karjasaadused	0,2	37,9
Kala ja kalakaup	24,8	0,08
Muud toidu- ja maitseained, piiritus ja joogid	83,3	0,7
Elusloomad ja linnud	0,1	7,0
Nahk, nahkaup ja muud loomasaadused	21,0	6,5
Seemned ja elustaimed	2,8	0,4
Puu- ja puutöödustuse saadused	4,7	51,7
Paber, paberikaup ja trükitööd	11,3	64,6
Puuvill, lina ja kiuvained	40,5	156,8
Tekstiilitööstuse saadused	96,0	78,4
Metallid	29,9	6,5
Metallkaubad	49,4	0,1
Põllutöömehhanad ja -riistad	92,4	0,2
Muud töö- ja jõumasinaid, transportabinõud	117,0	2,3
Instrumendid, aparaadid ja laskeriistad	15,7	0,1
Kivid, mullad ja nende saadused	14,3	5,6
Kivistüsi, koks ja põlevkivi	11,7	0,03
Õlid, rasvad, vaigud ja nende saadused	26,0	0,3
Väetisained	13,9	0,09
Keemilised, värvid, apiteegikaubad	17,0	1,4
Kunstikaubad, (muusikariistad ja muud eelpool nimetatamata kaubad)	5,9	—
Kokku	727,7	423,2

Maade järele:

	Sissevedu. (milj. Emk.)	Väljavedu. (milj. Emk.)
Belgia	16,0	82,1
Daani	20,6	7,7
Danzig	42,4	1,1
Hollandi	3,5	—
Inglismaa	104,7	92,9
Läti	24,8	33,5
Leedu	0,2	—
Norra	0,9	5,6
Prantsusmaa	1,9	1,2
Poola	0,7	—
Rootsi	27,7	57,6
Saksamaa	424,3	67,3
Soome	25,5	16,7
Vene	21,9	52,0
Ameerika	12,5	2,6
Jaapani	0,05	2,09
Muud	0,05	—

Riiklise põlevkivitööstuse toodang. Selle peale vaatamata, et ilmad lahtise kaevanduse süsteemi juures töös edenemise käiku tuntuvalt takistanud on, püüab riikline põlevkivitööstus oma peale võetud ülesannet tellimiste ja turu nõuete rahuldamiseks lõpuliselt täita.

Tegevuses on kaks kaevandust — Kohtla, kus töö maa peal sünnib ja Kukruse maa-aluse töötamisviisiga. Peab aga tähendada, et viimase kõrgem konjunktuur talvel on, kuna suvel töö maa all palju raskem.

Selle aasta esimese viite kuu kohta on produktisioon järgmine (tuh. puudad):

	Kohtla	Kukruse
Jaanuar	420,0	170,0
Veebruar	360,0	160,0
Märts	520,0	180,0
Aprill	720,0	165,0
Mai	1.100,0	110,0
Kokku	3.120,0	785,0

Üldse on sellega kahe kaevanduse peale kokku 3.905 tuhat puuda põlevat kivi välja võetud.

Aasta lõpuks on tegevus-eelarve järele loodetud 18 milj. puuda põlevkivi saada, missugune lootus ka esimeste kuude kohta õige väikese puudujäägida täide on läinud.

10. juunil oli Kohilas 1300 töölisi. Tööstuse juhatuse näeks heal meelel töölisite arvu suurenemist.

„Pvlht.“

Eesti kaubalaevastiku tegevusest 1922. a. Mereasjanduse peavalitsuse andmete järele oli Eesti

kaubalaevastik 1922. a. 374 laeva 59.795 rgt. mahutavusega suur (ainult 19 netto rgt. ja suuremad laevad arvatud).

Kaubanduslises tegevuses oli sellest arvust 291 laeva (37.627 rgt.) ehk 68,6% terve laevastiku koosseisust. Nagu tabelist näha, tegutses suurem osa neist tramplaevadena ja ainult 15 laeva tegid järjekindlaid reisisid.

	Reisu- ja prahiliinid		Prahiliinid		Tramplaevad		Kokku		o/o üldarvust
	Arv	Rgtn.	Arv	Rgtn.	Arv	Rgtn.	Arv	Rgtn.	
A. Aurulaevad	13	4281	1	1130	10	11.919	24	17.330	51,9
MP. Mootorpurjulaevad	—	—	—	—	23	3.113	23	3.113	100,0
P. Purjulaevad	—	—	—	—	238	17.023	238	17.023	93,2
M. Mootorlaevad.	1	35	—	—	5	126	6	161	100,0
Kokku	14	4316	1	1130	276	32.181	291	37.627	68,6

Kõik Eesti mootor- ja mootorpurjulaevad töötasid kauba ja reisijate veo alal ja tegevusest või abitegevuses ei olnud ühtegi, kuna aurulaevadest oli abitegevuses 28 ja tegevusest 16 laeva.

Abitegevuses oli:

Buksiir- ja päästelaevu	19 laeva	1.407 reg. tn.
Jäämurdjaid	5	4.094
Abilaevu (meremärkidenä j. n. e.)	4	655 reg. tn.

Tegevusse kaubalaevastikku tuleb juure arvata veel 34 praami (4.843 rgtn.), mis tegutsesid kõik veopraamidena sadamates ja merel.

Seega oli tegeva laevastiku üldsuurus:

52 aurulaeva	23.486 rgt. mahutavusega
23 mootorpurjul.	3.113
238 purjulaeva	17.023
6 mootorlaeva	161
34 praami	4.843

Kokku 353 laeva 48.628 rgt. suuruses.

Tegevusest jäid peale 2 auriku (750 rgt.), mis seisid remondi ootel, Venemaa poolt veel väljäändmata 14 aurulaeva (9.169 rgt.) ja 6 purjulaeva (umbes 1450 rgtn.), kokku 21 laeva (11.169 rgt.) ehk 20,2% tervest laevastikust.

Kaupmeeste huvi- ja õperreis. Ü. K. Litdu eesivõttel pannakse käesoleval suvel juulikuul lõpul kaupmeeste huvi- ja õperreis Poola, Tšehhoslovaakiasse, Ungari, Austria ja Saksamaale toime. Õperreislaste kavatsesid tutvuneda mainitud maade tööstusega, kaubanduslike olukorraga ja sealsete kaupmeeskonna kaitsekorraldusega. Reis välistaks umbes kuu aega. Poola ja Tšehhoslovaakia konsulaatide poolt on ettevõtet väga soovitatavaks peetud ja lubatud kõiki pidi toetada.

Soome.

(Helsingi Eesti Konsulaadilt.)

Eesti kartulid Soomes. Eesti kartulid on tänavu Soome toodud rohkem, kui kunagi varemalt. Et samal ajal ka Poolast, Daanist ja Hollandist isearanis rohkesti Soome kartulid on toodud, siis on hinnad suuresti langenud. Need, kes esimestena Helsingi jõudsid, said 70–75 penni kg., nüüd aga on juba müüdnud 40–50 penni kg.

Meie asekonsul Viiburis teatab, et sinna ka niivõrd rohkesti Eesti kartulipurjekaid on tulnud, et kaugelki kõik ei ole kohe silla juure pääsenud, vaid hulk on jäänud reidile järke ootama. Hind olla ka langenud, aga küsimine olevat väga suur, Kottides on Viiburis müüdnud 45–50 Smk. hekto (65 kg.).

Soome-Eesti kaubandus aasta esimesel veerandil oli järgmine:

	Sissevedu Eestist Soome — Smk.	Väljavedu Soomest Eesti — Smk.
1923. jaan. — apr.	14.745.558.—	6.573.944.—
1922. " " "	7.093.785.—	23.360.355.—
1921. " " "	1.499.915.—	8.720.266.—

Nagu sellest näha, on Eestist Soome toodud kaupa ligi 2½ korda rohkem, kui Soomest Eesti.

Soome-Vene kaubavahetus maikuu s. a. Venemaal on maikuu jooksul Soome toodud kaupade üle 13 milj. Smk. väärtuses. Suuremad kaubad olid: 5,4 milj. kg. rukist, 7 vedurit, 451 tuhat kg. nisukliisid, 523 tuh. kg. õlikookisid. Soomest Venemaale viidud kaupad olid: 6,7 milj. Smk. väärtuses. Suuremad väljaveetud kaubad olid: 359 tuh. kg. sulfaat tselluloosi, 9 sõiduvagnit, 4.300 kub. meetrit põletispuid, 262 tuh. kg. puupappi, 237 tuh. kg. ajalehepaberit, 35 tuh. kg. niidirulle, 164 tuh. kg. puumasset, 52 kg. kloorkaalit, 119 tuh. kg. kuivatud tsellulooset ja 59 tuh. kg. trükipaberit.

Rootsi.

Masinaidõustus. Käesoleva aasta esimeste kuude kestel on masinaidõustuses edu püsinud ja täienemine saabus isegi kiiremini, kui läinud aastal. Terve aasta läbi töötati siin ilma kollektiivlepinguta, mille tõttu masinaidõustus suurtesse arusaamatustesse segatud polnud. 10. märtsil tehti masinavabrikutes uus kollektiivleping, mille järele 1922. aasta keskmised palgad aasta lõpuni püsima pidid. Sellega kaeti uuesti veebruarikuul läbiviidud 10% palga vähendamine ja praegu maksetavate palkade tasapind on umbes 45% 1920. aasta maksimaalsest palgast vähem.

Tööliste hulk masinaidõustuse ettevõtetes.

		Mehaanika- idõustus	Elektridõustus	Laevadokid	Kokku
1920	1. septembril	41600	7500	10900	60000
1921	1. juulil . .	21500	5000	5900	32400
	1. oktoobril .	19900	4200	4700	28800
1922	1. jaanuar .	18900	4000	4100	27000
	1. aprillil . .	17600	3600	4000	25200
	1. juulil . .	18700	3700	4000	26400
1923	1. oktoobril .	18400	4200	3700	26400
	1. jaanuaril .	19900	4400	3900	28200
	1. aprillil . .	22400	4400	4400	31200

Tabelist on näha, palju töölisi üksikutes tööstusharudes amefis on. Huvitav on, et tootmisooni kasv suurem on kui seda tööliste arvu suurenemisest järeldada võiks, milline nähtus turu paranemise korral harilik on. Nagu mujalgi riikides, on Rootsis ilmasõjale järgnevatel aastatel palju tööjõudu kokku hoitud masinate ja ratsionaalsete töötamismetoodide abil.

Seisukorra parandamiseks on muidugi kaasa aidanud asjaolu, et Ruhrimaa tööstust praegu võisilejate hulgas ei ole, kuigi osa tellimiste täitmine viibib põhjustel, et Saksamaalt väljavedu raskendunud. Sissetulnud tellimiste hulk on üksikutes tööstusharudes väga mitmesugune. Kõige suurem nõudmine on mootorite ja paberimasinate järele; sellele järgnevad kaevandustes tarvitatavad masinad ja pressitud plekknõud. Õige vähe tuleb tellimisi põllutööriistade, käsitööabinõude ja tikuvabriku masinate peale. Kuullaagrite, mootorite, tsentrifuugide ja telefoni-aparaatide väljaveo suurust Rootsi näitab järgmine tabel:

	Kuullaagrid	Mootorid	Tsentrifuugid	Telefoni ja telegraafi aparaadid
	1000 krooni			
1913. aastal . . .	600	9129	14946	5788
1921. "	8741	10629	16518	16026
1922. "	7056	6053	9932	8274
1923. a. 4 esimese kuu jooksul . .	2929	2148	4125	2696

(„Schwedische Wirtschaftliche Rundschau“, nr. 2, 1923. a.)

Daani.

(Eesti konsulaadilt Kopenhagenis.)

Daanlased kardavad piiririikide võistlust ilmaturul. Nagu Daani lehed teatavad, on Daani põllutõöstusnõukogu hiljuti küsimust harutanud, mis sugusel määral piiririigid Daaniga ilma põllusaaduste turul võistelda võivad. Daani riigikonsulent Kofeod Riias pidanud pikema kõne, milles ta ütelnud, et juba praegu ähvardav võistlus piiririikide poolt edaspidi, kui suured maa-alad piiririikides täiesti tarvitusele võetakse, väga tuntuks võib muutuda, iseäranis Daani piimasaaduste tööstusele.

Daani laevasõit jaan. 1923 - märts 1923.

Nagu statistilistest andmetest näha, on s.a. 3 esimese kuu jooksul Kopenhageni sadamas käinud ca 3350 laeva, kokku 1.020 tuh. netto reg. tonni. Sissetulnud laevadest väljalaaditud kaupa oli ca 880 tuh. tonni, väljaminevatele laevadele laaditud kaupa - 260 tuh. tonni. Võrdluseks olgu tähendatud, et aja jooksul jaan. 1922 - märts. 1922 käisid Kopenhageni sadamas 1660 laeva, kokku 680 tuh. netto reg. tonni, mis ca 620 tuh. tonni kaupa välja laadisid ja ca 120 tuh. tonni peale võtsid.

Daani krooni langemine. Nagu varemalt teatatud, on Daani kroon viimasel ajal järjekindlalt mõnikord isegi kaunis suurelt, langenud. Praegu harutavad ajalehed selle langemise põhjuseid ja tema vastu võitlemise abinõusid. Praegu on, nagu teada, Landmandsbanken'i asi kohtu ees, ja iga päev harutatakse ikka ja ikka jälle üksikasju, mis kohtu ees avalikuks tulnud ja seal avaliku arvamise ette jõudnud. Mõned lehed ütlevad, et nende Daani tööstusele niipalju kahju toonud asjaolude paljastamine ja harutamise usaldust Daani majanduse vastu kõigutanud ja seega krooni langemisele kaasa mõjunud, ja seepärast ei olla soovitatav neid niiviisi välja pasundada. Igatahes on kindel, et Landmandsbanken'i katastroof praeguse krooni langemise juures süüdi on. Teise krooni langemise põhjusena nimetatakse valitsuse kõikuvat majanduspoliitikat. Valitsus ei olla mitte üksi süüdi selles, et tööstusel praeguses kriitilises seisukorras kindlat seljatagust ei ole, vaid ta olla ka töösturitele takistusi teinud Daani tööstuse kriitilise seisukorra küsimuse lahendamise juures. - Kõige tähtsam krooni langemise põhjus olla aga asjaolu, et Daani väljamaalt palju rohkem ostab, kui ta ise välja viib. Väljamaalt suurel määral ostetavate kaupade eest maksmiseks on ju välisvaluutat vaja ja mida rohkem seda vaja, seda kõrgem selle kurs. Iseäranik praegu on Daanil väljamaalt ostetavate loomatoiduainete ja vilja eest maksmiseks rohkesti välisvaluutat vaja. Praegu on lugu juba nii, et noteeritavad vilja turuhinnad täiesti nominaalsed, ja loomatoiduainete turul hindade noteerimine seisma pandud on.

Valuuta küsimuse lahendamiseks pannakse mitmesuguseid abinõusid ette. Soovitakse, nagu harilikult, sisseveo vähendamist ja väljaveo suurendamist. Daani riigipank (Nationalbank) tahab iseäranis raha-asjandustundjate konverentsi kokku kutsuda, mis krooni langemise ja selle vastu võitlemise küsimusi harutama peab. Daani puukaupmeeste keskkõhisus annab nõu iseäranis valuutakassat asutada, kellele kõik omad valuutatagavarad üle andma peaksid. See kassa peaks valuutat välja jagama ja valuuta tõusmise kui ka valuutaga spekulatsioonide vastu võitlema.

Czechoslovaakia.

Väliskaubandus. Statistika lõpulikkude andmete järele on Czechoslovaakia väliskaubanduse arvud 1922. aasta jooksul järgmised:

Väljavedu	18.086,348.590 krooni
Sissevedu	12.695,515.701 "
Väljaveo ülekaal on seega	5.390,832.889 "

Ameerika-Ühisriigid.

(New-Yorki Eesti konsulaadilt.)

Tshekkide võltsimine Ameerika-Ühisriikides. Ühisriikides on tshekkide tarvitamine rohkem edenenud kui kuskil teistes riikides. 1915. a. teate järele õiendati 95% kõigist maksudest tshekkidega. Aastane Ühisriikide äriplane läbikäik arvatakse \$ 550.000.000.000 peale, kuna tegelikult raha liikumas oli 1. jaanuaril 1923 \$ 4.732.898.991, ehk iga inimese kohta Ühisriikides \$ 42,81, arvates raha arvu 110.560.000 peale. Liikumas olev raha arv on 1920. a. saadik vähenenud, mis omakorda jällegi nõudis tshekkidehulga suurendamist. 1920. aastal oli raha liikumas \$ 6.340.436.718, isiku kohta \$ 59,12. 1921. aastal oli raha liikumas \$ 5.775.400.315, ehk iga elaniku kohta \$ 53,03. Tshekk liigub äriilistes ringkondades tihti kaua aega kui raha, liikudes käest kätte ja kandes mitut allkirja, kuni ta lõpuks tema algusväljandja kätte tagasi tuleb.

Et tshekkid ringi käivad tihti kui tegelik raha, kuid hooletumalt temaga ümber käiakse, on sel alal elukutselised tshekkivõltsijad tekkinud. Iga aasta on Ühisriikide äriühendused sunnitud maksma mitteseaduslikku maksu \$ 47.000.000 suuruses seda sorti kelmidele.

Keskmiselt arvatakse iga clearingist (arvekojast) läbikäiva \$ 8.000 tsheki pealt üks dollar kaotust võltsimise läbi.

Kahasteistkümnest Federal Reserve linnast tuli kõige rohkem võltsimisi ette New-Yorkis \$ 27.000.000; Chicagos \$ 3.504.525; Philadelphias \$ 2.811.250; Bostonis \$ 2.056.625.

Ei ole raske aru saada, kuidas niisugused suured summad võltsimise läbi kaotatakse, kui arvesse võtta kolme asjaolu:

1) Määratu tshekkide tarvitus Ühisriikides; 2) hooletu ümberkäimine ja tarvitamine; 3) osavad võtted võltsijate poolt.

On olemas organiseeritud tshekkidevõltsijad, kelle vahel töö on ära jaotud. Tarvitusel on mõlemad viisid: mahakustutamine ja uuesti ümber kirjutamine kui ka uute valetshekkide tegemine. Mahakratsimine on rohkem tarvitusel. Mahakratsimise otstarbeks katsuvad kelmid mõne tuntud mehe või äri tsheki saada väikse summa peale, mille nad omal viisil ümber töötavad. Sellejuures tarvitatakse maalimise, graveerimise ja muud kunst. Keegi tuntud tshekkidemuuja oli nii osav omas ametis, et võis tsheki pooleks rebida, jälle kokku panna, ilma et seda tähele oleks pandud.

Nii viisi tehti kord \$ 12.- tshekist \$ 22.999 tshekk, mis mifu aastat enne uurimist võttis, kui otsusele jõuti, missugune pank pidi kaotuse kandma.

Võltsimiste vähenduseks on Henry F. Wood omalt poolt tshekkitarvitajatele kümme käsku soovitanud, mis on järgmised:

- 1) Hoida puhtad kui ka kustunud tshekid luku taga.
- 2) Kirjuta tshekid kindla findiga ehk tshekkikirjutuse masinaga, mis tsheki summa juurest paberi narmestab.
- 3) Tshekki kirjutades jäta nummerte vahele nii vähe ruumi kui võimalik ja alga kirjutamist nii ligidalt pahemalt poolt numbri servalt kui võimalik; tühja ruumile tõmba kindla findiga jäme joon.
- 4) Tarvita ainult võltsimata tshekipaberit.
- 5) Hävita ära kõik määratud või rikkiläänud tshekid ja ära kunagi luba tarvitada tshekki, millel on mõni mahakratsimine ehk ümberkirjutus.
- 6) Kunagi mitte tshekki välja anda tundmata isikutele ega väljamaksuks ettenäitajale.
- 7) Kunagi mitte alla kirjutada tühjale tshekile.
- 8) Hästi järel vaadata kõik aktsepteeritud tshekid, sest et templid on kerge järel teha.
- 9) Tähele panna, kuhu oma panga allkirja kirjutad.
- 10) Deposiit-tsheki peale tähenda selgelt — ainult sissemaksuks.

Teated ettevõtete tegevusest.

A/S „Ilmarine“ on oma läinud aasta lõpubilansi puudujäägiga Emk. 49,9 tuh. suuruses tasakaalu viinud. Ka muidu näikse Seltsi rahaline seisukord raskemana. Nii on jooksvad laenu pankades kasvanud aasta jooksul 14 milj. pealt 28 milj. peale, kreditoorid — 3 milj. pealt 21 milj. peale. Saadud summad on mahutud materjaalidesse, poolvalmis ja valmis kaupadesse ja tarvitud liikuva varanduse muretsemiseks.

	1. Jaan. 22. (t u h.)	1. Jaan. 23. m r k.)
Aktiiva.		
Kassa, jooksvad arved ja välisvaluuta . . .	239,0	386,3
Debitoorid ja vekslid .	10.707,7	5.516,6
Materjaalid ja kaubad	11.326,7	19.997,4
Poolvalmis kaubad . .	6.166,2	22.090,9
Liikumata varandus . .	4.912,8	6.764,1
Liikuv varandus	4.859,5	13.571,8
Muud	2.570,1	4.208,6
Kahju	—	49,9
Passiiva.		
Põhi- ja tagavarapitaal	16.094,4	16.178,9
Amortisatsioonid kapitaal	240,0	710,5
Aktseptid	2.051,0	3.551,0
Jooksvad laenu pankades	14.648,0	28.939,2
Kreditoorid	3.077,2	21.985,5
Kasu	3.129,9	—
Muud	1.541,6	1.220,5
Bilans.	40.782,0	72.585,6

Tsemendivabrik Port-Kunda A./S. pidas hiljuti oma peakoosoleku, kus alljärgnev aastaaruanne vastu võeti, mille järgi 1922. a. samuti kahjuga lõpetati. Kuna selle parema tsemendivabriku aktsiad ka laialistes kätes, pole huvitusest tema olukord – enne ilmasõda olid tema aktsiad Peterburi börsel ja koha peal otsitavad paberid, sest asutus oli kapitaalivõimuline ja kuulus Girard-Clayhills kontserni, kellele ka Lõuna Venemaal Mustamere tsemendivabriku A./S., mis praegugi terve, nagu „Economist“ teatab. Kuid rahaküllus oli nendele saatuslik – Vene valitsusele anti mitme miljoni eest kaupa ja see jäi kätte saamata, siis tuli konjunktuuri nimetus ja kahjud – põhikapitaal kirjutati kahjudeks 1919/20 a. ja nõuti uut kapitali kuni M 10 miljoni. Vabrik on selle aja sees küll oma tootmisviisi tõstnud (müük oli 1919. a. 2,5 milj., 1922 a. – 110 milj. Emk.), kuid paistab, et see veel energilisem võiks olla. Käesoleval, 1923. a. olnud tulekahi ei teinud suuri kahjusid ja vabrik võib edasi müüa kaupa, koguni hinda alandades.

Bilansis on põleva kivi konfessiooni kulud Emk. 1,3 milj., aga teistega liidetud turbaraba sisse-seade.

Tähtsamad bilansi summad viimase kahe aasta eest järgnevad (tuh. Emk.):

Aktiiva	31.XII.1922.	31.XII.1921.
Kassa	1.104,3	419,6
Liikumata varandus (maa, veejõud, ehitused, raudteed)	13.208,7	4.679,3
Sisseseade ja masinad	15.757,1	3.557,9
Liikuv varandus	658,4	97,9
Lõpetamata tööd	990,0	59,0
Sadam	2.357,6	?
Põlevkivi kontsessioon	1.310,0	—
Vekslid ja debiitorid	33.839,0	39.685,0
Valmis ja poolvalmis kaup	22.995,0	29.899,8
Materjalid	57.823,8	25.258,7
Endiste aastate kahjud	582,0	604,3*)
1922. a kahju	272,1	—
Passiiva		
Põhikapitaal	10.000,0	10.000,0
Kustutuskapitaal	1.253,7	1.253,7
Maksuvekslid ja kreditoorid	137.430,1	91.625,4
Maksmata tööpalgad	1.656,2	—
Bilans (ühes vähem. arvetega)	151.946,6	104.737,6
		Nk.

Inglis-Eesti Import Kompanii (põhikapitaal Emk. 20 milj.) on lõpetanud läinud aasta tegevuse puhta kasuga Emk. 2 milj. suuruses Emk. 142 tuh. vastu 1921. aastal. Ühisuse bilans on kasvanud läinud aasta jooksul neljakordseks kusjuures aktiivas on kasvanud peaaesjalikult kaupade ja debiitoride arved ja passiivas, vaatamata kapitaalisuurenduse peale, mis aasta jooksul läbi viidi (Emk. 10 milj. pealt Emk. 20 milj. peale), – kreditooride ja pankade arved, mis kaheksakordseks on tõusnud. Kokkuvõtte Kompanii kahe viimase aasta bilansides järgneb.

Puhtakasu jaotuse kohta Kompanii teateid ei avalda. („R. T.“ nr. 74.)

Aktiiva	1.I.1922.	1.I.1923.
Kassa, jooksvad arved ja välisvaluuta	2.168,2	1.659,1

*) 1921. a. kahju.

Deponeeritud vä rtused	—	7.250,0
Kaubad	2.636,3	19.419,2
Debitoorid ja vekslid	6.307,3	33.423,0
Liikumata varandus	4.784,0	4.784,0
Liikuv varandus	329,1	982,9
Muud	—	750,7

Passiiva

Põhi- ja tagavarapõhikapitaal	10.050,0	20.064,0
Spetsiaal tagavara fond	250,0	250,0
Kreditoorid	2.873,5	20.265,3
Jooksvad laenud pankades	2.909,4	24.328,4
Üleminevad summad	—	1.361,3
Kasu	142,1	2.000,0
Bilans	16.225,0	68.269,0

Uued aktsiaseltsid ja osahisused.

Eesti Meripank A/S. Asutajad: A. Hanko, J. Raamo, O. Treilmann, A. Piip, J. Loosberg, J. Laretei, G. Pihlakas, G. Pruun, E. Masik ja A. Schipai. Põhikapitaal: Emk. 5.000.000.—, mis jaotatud 5.000 akts. á Emk. 1.000.—.

(„R.T.“ nr. 87 – 21. juun. 1923.)

A/S. „**Karl Schoeme**“. Tegevusala: Igasuguste kaupade sisse- ja väljavedu ja nendega kauplemine Eestis ja väljamaal, oma ja komisjoni arvel. Asutajad: K. Schoeme, E. Vilde ja V. Margk. Põhikapitaal: Emk. 4.000.000.—, mis jaotatud 800 akts. á Emk. 5.000.— („R.T.“ nr. 89 – 26. juun. 1923. a.)

Ärikalender.

7. juulil.

Tallinna keemiatehase „**Richard Maferi**“ A/S. teistkordne korraline peakoosolek, kell 2 p. l., Tallinnas, Pikk t. 11 (Eesti-Prantsuse panga ruumides).

8. juulil.

Võru keemiatööstuse „**Kometa**“ o.ü. korraline peakoosolek.

10. juulil.

Vene-Balti Laevachituse ja Mehaanika A/S., erakorraline peakoosolek, kell 5 p.l. Tallinnas, Harju tän. 33 (Harju Panga ruumes).

Tähtsamad vähempakkumised.

Sõjaväe var. valitsus, kirjalik, 17. juulil s. a. kell 11 e.l. – mitmesugust nahka. Pakkumised ära anda Tallinnas, Pagari tän. 1, tuba 13. Lähemalt sealsamas igal äripäeval kella 10–13.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Eesti Statistika kuukiri nr. 14 (3), Riigi Statistika Keskbüroo väljaanne. Tallinn, 1923. Sisaldab peale jooksvate teadete, mille korraldust mitmeti parandud ja täiendud, esimest korda teated liikumasolevate Eesti Panga tähtede kohta alates 1. det. 1921, nii et võimalik on ülevaadet saada Eesti markade üldemissiooni kohta, ja kokkuvõtte 17–19 veebruari rahvahääletuse kohta.

Tallinna börs kursisedel

		25. juuni	26. juuni	27. juuni	28. juuni	29. juuni	
1 dollar	Ostjad	345	345	345	345	345	—
	Müüjad	347	347	347	347	347	—
	Tehtud	347	347	347	—	—	—
1 naelsterling	Ostjad	1596	1596	1595	1595	1589	—
	Müüjad	1604	1604	1603	1603	1597	—
	Tehtud	—	1603	1603	1602	1597	—
100 Saksa marka	Ostjad	0,34	0,30	0,26	0,21	0,22	—
	Müüjad	0,38	0,34	0,30	0,25	0,26	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Soome mrk.	Ostjad	950	948	949	948	949	—
	Müüjad	960	958	959	958	959	—
	Tehtud	960	958	—	—	—	—
100 Rootsi krooni	Ostjad	9180	9170	9170	9170	9170	—
	Müüjad	9280	9220	9220	9220	9220	—
	Tehtud	—	9215	—	—	—	—
100 Daani krooni	Ostjad	6150	6130	6100	6085	6100	—
	Müüjad	6250	6230	6200	6185	6200	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Prantsuse franki	Ostjad	2140	2130	2105	2115	2110	—
	Müüjad	2170	2160	2135	2145	2140	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Holl. guldenit.	Ostjad	13600	13580	13575	13575	13575	—
	Müüjad	13700	13680	13675	13675	13675	—
	Tehtud	—	—	—	13660	—	—
100 Läti rubla	Ostjad	134,25	134,25	134	134	134,25	—
	Müüjad	137,25	137,25	137	137	137,25	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Czechosl. krooni	Ostjad	1025	1025	1025	1025	1025	—
	Müüjad	1055	1055	1055	1055	1055	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
1 kuld rubla	Ostjad	170	170	170	170	170	—
	Müüjad	—	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Itaalia liiri	Ostjad	1545	1540	1515	1530	1530	—
	Müüjad	1575	1570	1545	1560	1560	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Belgia franki	Ostjad	—	—	—	—	—	—
	Müüjad	—	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Helweetsia franki	Ostjad	6225	6225	6225	6185	6175	—
	Müüjad	6275	6275	6275	6235	6225	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—

Turu ülevaated.

Rahaturg.

Eesti Panga tähtsamate arvete seis.

	(m i l j o n m a r k a d e s)		
	15.VI.	26.VI.	Muutused
Kassa . . .	826,1	749,0	- 77,1
Välisvaluuta kassasja väl- jamaa pan- kades . . .	378,2	383,7	+ 5,2
Laenuid välis- valuutas . . .	256,7	257,1	+ 0,4
Diskont. vekslid . . .	1.020,7	1.016,5	- 4,2
Konto-korrent	2.082,7	2.092,3	+ 9,6
Pangatäbed . . .	2.350,0	2.350,0	Muutusea
Riigikassa . . .	1.354,8	1.743,7	+ 388,9
Hojusummad	971,7	1.008,0	+ 36,3
Kassa osakon- dades . . .	422,6	405,5	- 17,1

Arvete seisus suuremaid muudatusi ette tulnud ei ole. Riigikassa arve näitab tõusu, kuid samal ajal on osakondade kaudu umbes 400 milj. Emk. Riigikassa ülesandel välja makstud, mis kuu lõpul üldisest arvest maha kirjutakse, nii et tegelik arve seis endine, 1.300 milj. ümber on.

Kassad on vähenenud palkade maksmise tagajärjel 20-mal. Laenuid on väikseli vähenenud.

Marga väliskursis muudatusi ei ole olnud, nagu meie ette ütlesime. Börsel läbikäigud on selle juures üsna kokku kuivanud, mis harilik igal suvel.

Aksiaafega kauplemist börsel üldse ei ole olnud, noteeritud on ainult võidulaen 100-115,

Lihaturg.

Põllum. Kesküh. „Estonia“ teatel on 18. — 23. juunini Eesti tapamajades tapetud ja tembeldatud:

	Kariloomi	Vasikaid	Sigu
Tallinnas . . .	328	1263	448
Tartus . . .	122	706	129
Teistes linnades	126	626	164
Kokku . . .	576	2595	741
Eelmis. nädalal	682	2133	650

Tallinnas olid hinnad läbistikku (markades puuda eest):

	Sel nädalal	Eelmisel näd.
Nuumloomad	{ eluskaal 700-750	650-750
	{ tapetud 750-850	800-900
Nuumvasikad	{ eluskaal 800-1000	730-1000
	{ tapetud 720-880	730-1000
Nuumsead	{ eluskaal 1200-1280	1200-1280
	{ tapetud 1480-1600	1560-1640

Võiturg.

17.-23. juunini 1923. a. on Eestist võid välja veetud:

Inglismaale	100 tünni
Rootsimaale	780 "
Daanimaale	23 "
Väljaveoks kõlbmatuks tunnistud	75 "

Üleüldse 978 tünni.

Möödaläinud nädalal olid inglise turul hinnad rahulikumad. Tagavarad külmetusmajades on veidi vähenenud. Suur hulk võid on sügiseks kõrvale pandud. Ostjatel on vähe usaldust praeguse seisukorra vastu.

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis käesoleval nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem sort pd.	600-640	Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	" 13-14
" " söre	660-680	" " II. s.	" "
A/S. Rotermanni tehaste jahud:		Kakao, Inglis	" 1200-1400
nisu, pehme, kõrg. sordid	575-640	" " Ameerika	" 1000-1200
" " söre	650-680	" " Hollandi	" 1450-1600
" " pehme, teised sordid	490-550	Kohvi, Rio, Santos	" 2800-3200
Rukki jahud	280-290	" " Guatemala	" 3400-3600
" " püül	460-500	" " Mexiko	" 3800-4200
Nisu, Eesti	330-350	" " Goldjava ja Mokka	" 4400-
Rukis	260-285	Tee, lahtine Pekoe broken, Java	" 4000-4200
" " Vene; franco Tallinn, Holl.k. 118	"	" " Orange Pekoe, Java	" 5000-5200
Kaerad, toidu	210-220	" " " Tseilon	" 5500-5700
Odrad, õlle	170-180	Suhkur, peenike, valge, Dantsigi	" 1020-1030
Erned, rohelsed, Eesti	"	" " " Tsehoslovaakia	" 1050-1060
" " Hollandi	750	Siirup, kartuli, B 42°	" 760-780
Riis, Burma II.	525-540	" " " B 38°	" 720-740
Kartulid, eksport	100-110	" " " Glucose	" 700-720
" " piirituse	"	Sool, lahtine	" 38-40
Kartuli helbed	"	Heeringad, Yarmouth, Mattie	tünn 3200-3300
Kartuli tärklis „Superieur“	600	" " " Shotti Mat Full	" "
Piim, pudelites ltr.	14	" " " Mattie	" "
Või, meierei, eksport pd.	3120-3400	" " " Norra	" 2700-3200
Margariin, väljamaa	1700-1800	" " " Islandi	" 2100-
Juust, kohalik, Schveitsi pd.	2400-2600	Liha, sea, I. sort	pd. 1500-1600
" " " Backst.	1800-1920	" " " II.	" "
		" " looma, I. sort	" 920-1000

Liha, looma	—	tsinkvalge Prants. roh. PŽ. pd.	1500
Pekk, eksport. I s.	—	tinavaige Inglise	1365
Heinad, aasa vaguniviisi	—	ooker Prants.	300—400
ristik	—	Väetisained, salpeeter, Norra	—
Õilikoogid, linaseemne frko Tallinn	240—245	Superfosf. „Silva“ (k. 6 pd.)	—
puuvillaseemne	—	17-18% fr. Tallinn	615—635
Nisukliid	175—180	Väetisained Superfosf. E.T.K. (k. 6 pd.)	—
Puuvilla riie, Bjas, D. I. ars.	37,5—41,75	18—20% fr. Tallinn	650
Mitkal, ekstra	29—30,75	Thomasjahu k.100kg. 14-17%o	575
Lina, Liivi R. 10 pd.	18000—16500	Kaalisool, 30%o, kott 6 pd. frkojaam	445
Võru-Petseri	20000—21000	Kainiit 12%o lahtine, pd.	—
„	—	Paber, rotatsioonil	425
„	—	Tsement, Portland, Port-Kunda	—
Lina seemned, õli 87 ¹ / ₂ % basis fr. Tall.	—	pütt 10 pd. 10 naela frko Tall.	745
külvi 98—99 pd.	—	Tsement, Portland, Port-Kunda	—
Takud, Codilla I.	—	pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda.	700
II.	—	Tsement, Portland, Aseri, Tallinn	690
Kivisüsi, auru, Yorkshire 2k. pest.	59—61	fr. Aseri	655
Newcastle	57—58	Kriit, toores	100
sepa	63—65	pestud	110—130
Koks, valu	—	Asfalt	—
gaasi	75	Tõrv, kivi	270—290
Põlevkivi, I. sort	10	puu	320
Põlevkivi, II. sort	7,5	Lubi	36—40
III.	5	„	—
Raud, sordi	290—300	Gips, tükikides frko Isborsk	15
latt	—	jahvatatud	25
vits	—	krohvimise, loko	70
raud plekk	430—450	Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	6500
tsingitud	650—675	Puumaterjalid, saetud D/B/B/	—
„	—	Eesti Strd I, II ja III s. frko Tal.	—
„	—	Puumaterjalid	—
Teras Inglis	—	„	—
Saksa	—	IV s.	—
nikkel	—	propsid; 7×7	—
vedru	470—590	liiprid	—
valu	—	Põletispuud, sega 20%o kaski, k. sld.	—
tööriistade	1000—1100	„	—
talla	—	Nahk, talla, Eesti pd. I s.	5000—5400
„	—	II s.	—
„	—	Tuletikud, origin. kast (500 karpi)	5850—5900
Malm	260	Toores nahk väiksed ja suured	—
Inglitina	5200—5400		
Seatina	850—875		
Vask, plekk punane	4000—4080		
valge	3600—3800		
Tsink-plekk	1500		
Masinaõli, Vene, Nobel No. 6.	—		
Ameerika	550—570.		
solaar	—		
auto Vacquum Comp.	1400—1500		
„	—		
Tsilindrõli, Vene	—		
Ameerika	525—650		
Põlevkivi õli	200—240		
pigi	300		
Nafta, Vene	—		
Ameerika	190—210		
Petrooleum, Vene	220—225		
Ameerika	225—235		
Bensiin, Vene	720		
Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob	ltr. \$ 0.12		
Pesusooda	pd. 225—235		
Seebikivi 72%o, Inglis	580—590		
Parafiin 102—110 ^o	720—760		
120 ^o —134 ^o	—		
Parkimise ekstrakt	850		
Väävel, õie 98%o	360		
Värvid, nigrosin vees sulav, välj. kg.	500		

Lina		Prahid :	
Tallinn — Stettin	tonn	1500	
„ — Ghent	tonn	27 sh.	
„ — Dundee	tonn	—	
„ — Belfast	tonn	—	
„ —	tonn	—	
„ —	tonn	—	
Takud + %o	tonn	—	
Puumaterjalid D/B/B/	standard	—	
Tallinn — London	tonn	—	
„ — E. C. C. P. (Ingl. idarand)	tonn	—	
„ — Antwerpen	tonn	B. fr. 120	
„ — Southampton	tonn	£ 42/6	
„ — Manchester	tonn	57 sh.	
„ —	tonn	—	
„ —	tonn	—	
Segakaup	tonn	—	
Tallinn — Stettin	tonn	Emk. 1200	
„ — London	tonn	—	
„ — Stockholm, võl	tonn	Rkr. 25—35	
„ —	tonn	—	
„ —	tonn	—	
Kartulid	tonn	—	
Tallinn	tonn	—	
„	tonn	—	
„	tonn	—	
„	tonn	—	
„	tonn	—	